

*Матеріали
X Міжнародної наукової
конференції*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

CURRENT PROBLEMS OF ENVIRONMENTAL RESEARCH

**25-27 травня 2023 р.
м. Суми**

УДК 502.3+504.453+57.017

А 43

Друкується згідно з рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Редакційна колегія:

Корнус А.О. (голова), Міронєць Л. П., Литвиненко Ю. І., Корнус О. Г.,
Панченко С. М.

Актуальні проблеми дослідження довкілля : Матеріали X Міжнародної наукової конференції (Суми-Тростянець, 25-27 травня 2023 р.) / Ред. кол.: Корнус А. О., Міронєць Л. П., Литвиненко Ю. І. та ін. Суми : Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2023. – 398 с.

Current problems of environmental research. Papers presented at 10th International scientific conference «Current problems of environmental research» SPER'2023 (May 25-27, 2023, Sumy-Trostianets, Ukraine) / Ed. by A. Kornus, L. Mironets, Yu. Lytvynenko et al. Sumy: Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, 2023, 398 p.

Викладено результати досліджень з вивчення й охорони ландшафтного, ценотичного та видового різноманіття, питання геоекології та раціонального природокористування, розглянуто суспільно-географічні аспекти дослідження довкілля, висвітлено результати досліджень рекреаційно-туристського потенціалу регіонів, якості довкілля та здоров'я населення, проблем експериментальної біології, хіміко-екологічного моніторингу довкілля та екологічної безпеки, підходи до математичного моделювання та прогнозування стану довкілля, використання геоінформаційних системи в дослідженнях довкілля, актуальні питання методик навчання природничих дисциплін, що були представлені на X Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми дослідження довкілля» 25-27 травня 2023 р.

Для фахівців у галузі біології, географії, екології, хімії, працівників державних і громадських природоохоронних закладів, учителів та студентів, а також широкого кола читачів, які цікавляться проблемами взаємодії природи суспільства. Матеріали надруковані в авторській редакції.

© Колектив авторів, 2023

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2023

СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЗАБОЛОТЦІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЗОЛОЧІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Войтків П.С. Волошин І.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка
petrovojtktiv@gmail.com, ivanvolosin1@gmail.com

Земельні ресурси Заболотцівської територіальної громади зазнали порушень унаслідок значних антропогенних впливів, що проявлявся в гідромеліоративних та осушувальних роботах. Все це призвело до втрати багатьох природних ділянок, погіршило екологічний стан, гідрологічний режим та структуру землекористування.

Важливим аспектом погіршення стану земельних ресурсів є екстенсивне використання земель сільськогосподарського призначення, що призвело до всебічного погіршення їх якості, стану та родючості ґрунтів. Самі ці чинники вплинули на використання земельних ресурсів та змінило саме їх землекористування.

Метою дослідження є вивчення сучасного стану земельного фонду та земель сільськогосподарського призначення Заболотцівської територіальної громади. Об'єктом дослідження є земельні ресурси Заболотцівської територіальної громади. Предметом дослідження є стан, використання та динаміка земель сільськогосподарського призначення у межах Заболотцівської територіальної громади.

Заболотцівська громада утворена 7 серпня 2015 року шляхом об'єднання Заболотцівської та Ражнівської сільських рад Бродівського району. В 2020 році до громади приєдналися Підгорецька та Ясенівська сільські ради.

Громада межує: на півночі і сході з Бродівською, на південному-сході – Підкамінською, на півдні і південному-сході – із Золочівською та на заході – з Буською громадами. Тобто громада повністю знаходиться у центрі Золочівського району і межує з громадами цього району (рис. 1).

Громада відноситься до Східноєвропейської рівнини, як фізико-географічної країни. За фізико-географічними зонами північна частина громади відноситься до Поліської провінції зони мішаних лісів, а південна – до Західноукраїнської провінції зони широколистяних лісів. За фізико-географічною областю північ громади відносять до Стирського Малого Полісся, району – Підполіське Окраїнне Полісся, а південна частина – до області Західноподільська височина, району – Вороняцьке Горбогір'я [3; 7].

Рис. 1. Розташування територіальних громад в Золочівському районі Львівської області [5]

Значна частина громади розташована на Бродівській рівнині, яка географічно належить до Малого Полісся. Середня висота рівнини – 240 м над рівнем моря. Південь громади перетинає низькогірне пасмо Вороняки, яке є частиною Подільської височини [1].

Згідно з фізико-географічним районуванням України, територія громади не є однорідною. Північна його частина знаходиться в межах південно-західної частини Східноєвропейської рівнини, Західно-Української провінції зони Лісостепу, в області Малого Полісся (Геренчук, 1968) [2; 7]. В цій частині громади адміністративно розміщені території Заболотцівської та Ражнівської сільських рад.

Південна частина громади відноситься до Західноукраїнської провінції зони Лісостепу, району Гологоро-Кременецького горбогір'я Подільської височини.

Згідно природно-сільськогосподарського районування, територія громади відноситься до Поліської зони, Західно-Поліської провінції, Мало-Поліського округу, Золочівського району [6].

Отже, в зв'язку з природною неоднорідністю Заболотцівської громади при описі природних умов варто виділити окремо Малополіську і Подільську частини. Характерними рисами Малополіської частини (північ громади) є

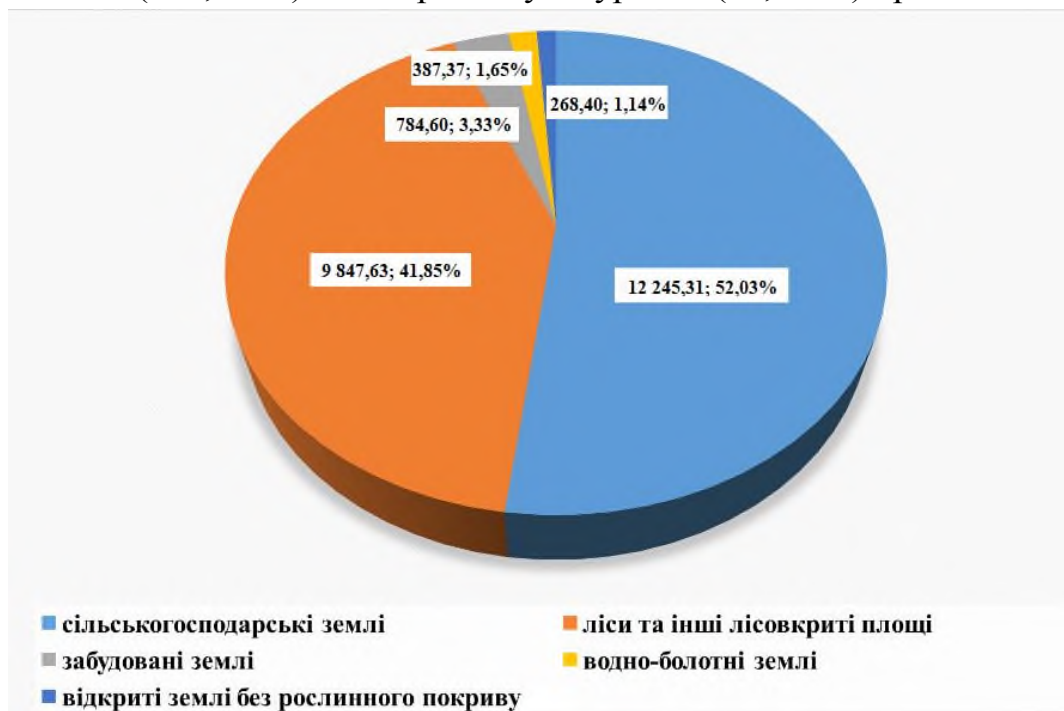
рівнинність, незначне коливання відносних висот, велика кількість пісків у складі поверхневих відкладів, слабо врізані річкові долини, домінування борів, суборів лук і боліт, дерново-підзолистих, дерново-карбонатних, лучних, і болотних ґрунтів [2].

Для Подільської частини (південь громади) характерним є слабовхвилясті форми рельєфу, пологі і спадисті схили. В геоморфологічному відношенні громада розміщена на Гологоро-Кременецькому уступі Подільської височини і є значно підвищеним (на 40-60 м) над Поліською частиною території [7].

В результаті складного антропогенного навантаження, здійснюваного людиною на геосистеми територіальної громади, певні площі земельного фонду значно різняться між собою за ступенем використання та порушення.

Структура земельного фонду Заболотцівської територіальної громади відрізняється. Зокрема, найбільші площі займають сільськогосподарські землі – 12 245,31 га, однак у відсотковому відношенні складають всього 52,03%. Площа лісів та інших лісовкритих територій по громаді становить 9 847,63 га, 41,85%. Значно меншою є площа забудованих земель по громаді – всього 784,60 га, 3,33%. Водно-болотні землі також займають незначні площі – 387,37 га, 1,65%. Землі без рослинного покриву займають ще менші площі – 268,40 га, 1,14% (рис. 2).

В межах громади присутні землі природоохоронного (289,00 га), рекреаційного (126,20 га) та історико-культурного (17,40 га) призначення.

Рис. 1. Структура земельного фонду Заболотцівської територіальної громади

До земель сільськогосподарського призначення відносять землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної і навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури або призначені для цих цілей. До земель цієї категорії належать сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища, перелоги) та несільськогосподарські угіддя (землі під господарськими шляхами і прогонами, господарськими будівлями і дворами; землі, які перебувають у стадії меліоративного будівництва та відновлення родючості) [4].

Площа сільськогосподарських земель по колишньому Бродівському району становить 69 011,52 га або 59,39% від загальної площі. По громаді їх частка є значно меншою і за останні 14 років зменшилася із 52,32% до 52,03%, а сама площа зменшилася зі 12 312,53 до 12 245,31 га.

З таблиці 1 спостерігаємо різну динаміку і різну частку цих земель. Зокрема, в більшості адміністративних утворень громади є як зменшення, так і збільшення площ сільськогосподарських земель.

Таблиця 1

Сільськогосподарські землі Заболотцівської територіальної громади та колишнього Бродівського району [9]

Адміністративні утворення	Загальна площа земель, га	Сільськогосподарські землі, га		Частка сільськогосподарських земель від загальної площі земель, %	
		2008	2022	2008	2022
Заболотцівська громада	23533,30	12312,53	12245,31	52,32	52,03
Заболотцівська сіль рада	4589,70	3831,64	3834,79	83,48	83,55
Підгорецька сільська рада	5753,70	1638,44	1637,68	28,44	28,46
Ражнівська сільська рада	5974,90	2123,38	2046,71	35,54	34,25
Ясенівська сільська рада	7215,00	4719,07	4726,13	65,41	65,50
колишній Бродівський район	116205,00	69348,52	69011,03	59,68	59,39

Станом на 2022 р. найбільші площі сільськогосподарських земель є в межах Заболотцівської (3 834,79 га, 83,55%) та Ясенівської (4726,13 га, 65,50%) сільських рад. Менші площі цих земель є на територіях Підгорецької (1637,68 га, 28,46%) і Ражнівської (20046,71 га, 34,24%) сільських рад (табл. 1). Загалом, немає конкретних закономірностей впливу тих чи інших фізико-географічних умов на розподіл цих земель. Саме території, які знаходяться на півночі і південному-заході громади мають менше земель сільськогосподарського призначення, і тому тут переважають ліси та інші

лісовкриті площі. На територіях, що знаходяться в центрі і південному-сході протилежна закономірність.

Найбільші площі серед сільськогосподарських земель мають сільськогосподарські угіддя, площа яких в межах громади зменшилася із 12 312,52 до 12 245,31 га. Площа сільськогосподарських угідь по окремих адміністративних складових громади як збільшується, так і зменшується. Зокрема, збільшилася у межах Заболотцівської (із 3 693,90 до 3 701,30 га) та Ясенівської (із 4 603,86 до 4 610,94 га) сільських рад. Зменшилася в межах Підгорецької (із 1 595,84 до 1 595,28 га) та Ражнівської (із 2 037,07 до 1 959,14 га) сільських рад. По колишньому Бродівському районі площа цих угідь також зменшилася із 67 487,53 до 67 157,68 га.

Важливим показником використання сільськогосподарських угідь є рівень освоєння земель. Найбільший рівень освоєння земель є в межах Заболотцівської (80,6%) та Ясенівської (63,9%) сільських рад. Менший рівень – у межах Підгорецької (27,7%) і Ражнівської (32,8%) сільських рад. В загальному по громаді цей показник складає всього 50,4%, а по району – 57,4%.

Площі земель під господарськими будівлями та дворами є незначними (табл. 2). Загалом по громаді вони зменшилася із 225,70 до 220,58 га, а найбільше їх є в межах Заболотцівської сільської ради 83,24 га.

Площі земель, зайняті господарськими шляхами та перегонами, за останні роки як збільшилися, так і залишилися незмінними. Згідно таблиці 2, в громаді їх площа збільшилася із 156,16 до 157,47 га, а найбільше їх на території Ясенівської сільської ради 57,80 га. Загалом, по колишньому районі їх площі збільшилися із 782,32 до 795,42 га.

Слід відмітити, що по всіх адміністративних утвореннях громади серед сільськогосподарських угідь переважає рілля, однак, площа її в громаді за останні 14 років зменшилася із 6 483,70 до 6 460,66 га. Найбільші площі ріллі спостерігаємо в межах територій Ясенівської (2 840,22 га) і Заболотцівської (2 121,40 га), а найменші – у Ражнівської (5 30,64 га) сільських рад.

Розрахований показник розораності показав: більші показники є в межах Ясенівської (61,6%), Підгорецької (60,7%) і Заболотцівської (57,3%) сільських рад, а найменші – у межах Ражнівської (27,1%) сільської ради. По громаді показник розораності становить 54,4%, а по районі – 63,2%.

Значно менші площі займають пасовища, які по громаді за 14 років дещо зменшилися з 2 926,56 до 2 887,54 га. По адміністративних утвореннях, найбільше пасовищ є на територіях Ясенівської (збільшилася з 1 177,53 до 1 177,95 га) і Заболотцівської (збільшилася із 963,40 до 988,47 га) сільських рад, а найменше на територіях Підгорецької (зменшилася із 379,76 до 369,88 га) і Ражнівської (зменшилася із 405,87 до 351,24 га) сільських рад.

Площа сіножатей дещо зменшилася у Заболотцівській територіальній громаді (табл. 2). Зокрема, в 2008 році вона складала 2 246,89 га, тоді як 2022 році – 2 241,04 га. Найбільші площі сіножатей представлені на території Ражнівської (зменшилася із 1 017,37 до 1 014,87 га) сільської ради. Найменші площі сіножатей спостерігаємо на території Підгорецької (збільшилася із 162,48 до 169,50 га) сільської ради. Загалом по території колишнього Бродівського району площа сіножатей зменшилася із 11364,24 до 11302,61 га.

Таблиця 2

Структура сільськогосподарських земель на території Заболотцівської територіальній громаді та в колишньому Бродівському районі [9]

Адміністративн і утворення	роки	загальна площа сільськогосподарських земель, га	Сільськогосподарські землі, га						
			сільськогосподарські угіддя	з них				під господарськими будівлями та дворами	під господарськими шляхами та перегонами
				<i>рілля</i>	<i>багаторічні насадження</i>	<i>сіножати</i>	<i>пасовища</i>		
Заболотцівська громада	2008	12312,5	11930,7	6483,70	273,58	2246,89	2926,56	225,70	156,16
	2022	12245,3	11866,7	6460,66	277,40	2241,04	2887,54	220,58	157,47
Заболотцівська сільська рада	2008	3831,64	3693,90	2121,40	4,40	604,70	963,40	88,80	48,94
	2022	3834,79	3701,30	2121,40	4,40	587,04	988,47	83,24	50,25
Підгорецька сільська рада	2008	1638,44	1595,84	969,70	83,90	162,48	379,76	25,10	17,50
	2022	1637,68	1595,28	968,40	87,50	169,50	369,88	24,90	17,50
Ражнівська сільська рада	2008	2123,38	2037,07	551,50	62,38	1017,37	405,87	54,40	31,92
	2022	2046,71	1959,14	530,64	62,38	1014,87	351,24	55,05	31,92
Ясенівська сільська рада	2008	4719,06	4603,86	2841,10	122,90	462,34	1177,53	57,40	57,80
	2022	4726,13	4610,94	2840,22	123,14	469,63	1177,95	57,39	57,80
колишній Бродівський район	2008	69348,5	67487,5	42570,4	1008,86	11364,2	12301,2	1078,7	782,32
	2022	69011,0	67157,7	42414,5	1072,03	11302,6	12204,5	1056,5	795,42

Найменші ареали в структурі сільськогосподарських угідь займають багаторічні насадження, які в останні роки є в основному закинуті, але є і такі, які використовуються за їх цільовим призначенням. Так, в громаді їх площа за останні 14 років збільшилися із 273,58 до 277,40 га. Найбільше багаторічних насаджень є на території Ясенівської (збільшилася із 122,90 до 123,14 га) сільської ради. В інших адміністративних утвореннях громади площі багаторічних насаджень є значно меншими (табл. 2).

Висновки. Земельні ресурси Заболотцівської територіальної громади є системою поєднання, розвитку та розміщення господарського комплексу, складною природно-економічною системою, яка зазнає певних антропогенних впливів. В географічному відношенні – це поверхня громади, що характеризується природно-історичними та екологічними умовами (значною лісистістю, розміщенням природоохоронних територій, розміщенням водно-болотних земель), а з економічної точки зору – це сукупність земель сільськогосподарського призначення, які відображають форму використання землі як засобу виробництва і характер зайнятості території проживання.

В структурі земельного фонду громади незначно переважають сільськогосподарські землі (52,03%), менше – лісів та інших лісовкритих територій (41,85%). Всі інші землі займають значно менші площі і частки.

Рівень освоєння земель по громаді складає 50,4%, а по району – 57,4%, а показник розораності по громаді становить 54,4%, по районі – 63,2%.

Загалом, не спостерігається конкретних закономірностей впливу тих чи інших фізико-географічних умов на розподіл земель. Території, які знаходяться на півночі і південному-заході, мають менше земель сільськогосподарського призначення (переважають ліси та інші лісовкриті площі), а на територіях, що знаходяться в центрі і південному-сході, ситуація є протилежною.

Тому, використання земель сільськогосподарського призначення є більш інтенсивним на територіях, де значно переважають ці землі, і менш інтенсивними, де переважають ліси та інші лісовкриті площі, землі природоохоронного призначення та водно-болотні землі.

Список використаних джерел

1. Бродівський район. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бродівський_район.
2. Бродівська районна адміністрація. URL: <http://www.brody-rda.gov.ua>.
3. Геоекологія Львівської області : монографія. / Ю. Андрейчук, Л. Безручко, В. Біланюк та ін. / за заг. ред. Є. Іванова. Львів : Простір-М, 2021. 606 с.
4. Земельний кодекс України: Коментар. Х.: Одісей, 2002. 600 с.
5. Золочівська районна рада Львівської області. URL: <https://xn----8sbaagrqto3ab0ac6gzk.xn--j1amh/karta-zolochivskoho-rajonu/>
6. Мартин А.Г. Осипчук С.О., Чумаченко О.М. Природно-сільськогосподарське районування України: монографія К.: ЦП "Компринт". 328 с.
7. Природа Львівської області. За ред. К. І. Геренчука. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1972. 152 с.
8. Природні ресурси Львівщини. Матолич Б. М., Ковальчук І. П., Іванов Є. А. та ін. Львів: ПП Лукашук В. С., 2009. 120 с.
9. Фондові матеріали головного управління Держгеокадастру у Львівській області по земельних ресурсах. Форма 6-зем. Львів (за 2008, 2022 рр.).

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

Матеріали

X Міжнародної наукової конференції 25-27 травня 2023 р.

Відповідальний за випуск *А. О. Корнус*

Комп'ютерне верстання *А. О. Корнус*

Збережено авторський стиль та орфографію

Підп. до друку 29.05.2023.

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 16,75.

Електронне видання

Адреса редакції та видавця:

вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, СумДПУ імені А. С. Макаренка

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Серія ДК № 231 від 02.11.2000 р.

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87
<https://sspu.edu.ua>

Декан: +38 (0542) 68-59-44 :
Деканат: +38 (0542) 68-59-11
Кафедра біології та методики навчання біології
+38 (0542) 68-59-64
Кафедра загальної та регіональної географії:
+38 (0542) 68-59-32
Кафедра біології людини, хімії та методики навчання хімії:
+38 (0542) 68-59-63
<https://pgf.sspu.edu.ua/>

42600, Сумська область, м. Тростянець,
вул. Вознесенська 53-В, +38 (05458) 6-62-87
<http://www.getmanski.info>